

ТЕМА. Природа і людина в драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки.

Неоромантичне утвердження духовно-естетичної сутності людини, її творчих можливостей

Мета уроку: (формувати компетентності):

предметні: поглибити знання про драматичну поему, драму-феєрію, навички дослідницько-аналітичної роботи з текстом;

ключові: навички пізнавальної діяльності та критичного мислення;

комунікативні: навички спілкування в колективі та толерантне ставлення до думок інших;

інформаційні: уміння знаходити потрібну інформацію та презентувати її;

загальнокультурні: прагнення до літературної освіти, естетичний смак, світогляд;

загальнолюдські: виховувати почуття прекрасного, любов до природи, шанобливого ставлення до жінки-матері, жінки-коханої.

Тип уроку: комбінований урок засвоєння знань.

Обладнання: малюнки до твору, презентація, тести, текст драми-феєрії.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вступне слово вчителя

Добрий день, шановні учні. Сьогодні ми з вами пройдемо сторінками драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». За своїми ідейно-художніми якостями цей твір став одним з вагомих здобутків європейської драматургії. Тож глибше збагнути його філософське й естетичне підґрунтя — завдання вивчення творчості Лесі Українки.

До написання «Лісової пісні» Леся Українка готувалася все життя. У цей твір вона вклала «цвіт душі» і вилила зі свого серця «те, що не вмирає».

Це не звичайна драма, це — драма-пісня, ніжна, як голос сопілки, пісня волинського замріяного лісу, зворушлива, глибока, мудра.

«Лісова пісня» вражає нас красою мрії, глибиною думки, музикою мови. Вона відкриває перед нами чари Полісся у шумах і тінях лісових, у веселкових барвах квітів, у зітханні вітру, гомоні весняної ночі, у буйних силах природи. Це пісня пісень не лише Лесі Українки, а й усієї української драматургії. Жагуча й пристрасна пісня про велику любов і жорстоку зраду. Сьогодні на уроці ми продовжуємо працювати з текстом драми-феєрії.

ІІІ. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

Метою нашого уроку є дослідження образів драми-феєрії та розкриття взаємозв'язку людини й природи у творі. Будь ласка, у зошиті зазначте тему уроку: «Природа і людина в драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки. Неоромантичне утвердження духовно-естетичної сутності людини, її творчих можливостей».

ІV. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота з презентацією

— Для того, щоб розпочати нашу з вами сьогоднішню роботу, ви виконаєте завдання на повторення матеріалу попереднього уроку. Вам треба закінчити речення.

1. Метод «Незакінчене речення»

1. Драматична поема — це... (жанр, що поєднує прикмети драми та поезії, віршована п'єса).
2. Жанр твору «Лісова пісня» Лесі Українки — це... (драма-феєрія).
3. Драма-феєрія — це... (різновид драми, якому властивий казково-фантастичний сюжет).
4. В основу «Лісової пісні» лягли спогади... (Лесі Українки про дитинство, проведене на Волині)
5. Твір за структурою має ... (пролог та три дії).

6. До світу міфологічних істот належать... (Мавка, Лісовик, Потерчата, Русалки, Той, що греблі рве).
7. До світу людей належать... (Лукаш, його мати, Килина, дядько Лев).

2. Проблематика драми «Лісова пісня»

Які проблеми висвітлює авторка в творі?

1. Людина й природа.
2. Духовне й матеріальне, мрія й буденність.
3. Сила кохання й сімейне щастя.
4. Добро й зло, гідність і безчестя.
5. Сенс людського життя.
6. Трагедія самозради.

3. Сюжетні та композиційні особливості драми

У чому полягає особливість сюжетної організації драми «Лісова пісня»?

(У творі наявні дві кульмінаційні вершини, тому що після першої кульмінації події не йдуть на спад).

Завдання на встановлення відповідності

Зав'язка	пробудження Мавки
Розвиток дії	кохання Мавки й Лукаша; зрада Лукаша
Передкульмінація	смерть Мавки
Кульмінація	Мавка перетворюється на вербу
Розв'язка	смерть Лукаша

Ігрова діяльність учнів

Для того, учні, щоб перейти до подальшого аналізу образів драми-феєрії, ми з вами переглянемо уривок з твору.

Інсценування уривка драми

Лукаш хоче надрізати ножом березу, щоб сточити сік, Мавка кидається і

хапає його за руку.

Мавка. Не руш! не руш! не ріж! не убивай!

Лукаш Та що ти, дівчино? Чи я розбійник?

Я тільки хотів собі вточити соку берези.

Мавка Не точи! Се кров її.

Не пий же крові з сестроньки моєї!

Лукаш Березу ти сестрою називаєш?

Хто ж ти така?

Мавка. Я — Мавка лісова.

Лукаш (не так здивовано, як уважно придивляється до неї). А, от ти хто! Я від старих людей про мавок чув не раз, але ще зроду не бачив сам.

Мавка. А бачити хотів?

Лукаш Чому ж би ні?.. Що ж, ти зовсім така,

як дівчина... ба ні, хутчій як панна,

бо й руки білі, і сама тоненька,

і якось так убрана не по-наськи...

А чом же в тебе очі не зелені? (Придивляється.)

Та ні, тепер зелені... а були,

як небо, сині... О! тепер вже сиві,

як тая хмара... ні, здається, чорні чи,

може, карі... ти таки дивна!

Мавка (усміхаючись). Чи гарна ж я тобі?

Лукаш (соромлячись). Хіба я знаю?

Мавка (сміючись). А хто ж те знає?

Лукаш (зовсім засоромлений). Ет, таке питаєш!.

Мавка (щиро дивуючись) Чому ж сього не можна запитати?

Он бачиш, там питає дика рожка: « Чи я хороша? »

А ясеня їй киває в верховітті: «Найкраща в світі!»

Лукаш А я й не знав, що в них така розмова.

Я думав — дерево німе, та й годі.

Мавка. Німого в лісі в нас нема нічого.

Лукаш. Чи то ти все отак сидиш у лісі?

Мавка. Я зроду не виходила ще з нього.

Лукаш. А ти давно живеш на світі?

Мавка. Справді, ніколи я не думала про те... (*Задумується*).

Мені здається, що жила я завжди...

Лукаш. І все така була, як от тепер?

Мавка. Здається, все така...

Лукаш. А хто ж твій рід?

чи-ти його зовсім не маєш?

Мавка. Маю. Є Лісовик, я зву його «дідусю»,

а він мене — «дитинко» або «доню».

Лукаш. То хто ж він — дід чи батько?

Мавка. Я не знаю. Хіба не все одно?

Лукаш (сміється). Ну та й чудні ви отут у лісі! Хто ж тобі тут

мати, чи баба, чи вже як у вас зовуть?

Мавка. Мені здається часом, що верба, ота стара, сухенька, то

— матуся.

Вона мене на зиму прийняла і порохном м'якеньким устелила для мене ложе.

Лукаш. Там ти й зимувала? А що ж ти там робила цілу зиму?

Мавка. Нічого. Спала. Хто ж зимою робить? Спить озеро, спить ліс і очерет.

Верба рипіла все: «Засни, засни...» І снилися мені все білі сни: на сріблі сяли

ясні самоцвіти, стелилися незнані трави, квіти, блискучі, білі... Тихі, ніжні

зорі спадали з неба — білі, непрозорі — і клалися в намети... Біло, чисто

попід наметами. Ясне намисто з кришталю грає і ряхтить усюди... Я спала.

Дихали так вільно груди. По білих снах рожевії гадки легенькі гаптували

мережки, і мрії ткались золото-блакитні, спокійні, тихі, не такі, як літні...

Лукаш (заслухавшись). Як ти говориш...

Мавка. Чи тобі так добре?

Лукаш потакує головою.

Твоя сопілка має кращу мову. Заграй мені, а я поколишуся.

V. СПРИЙНЯТТЯ Й ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Слово викладача

— «Лісову пісню» не можна ні читати, ні осмислювати похапцем, бо
десь на узбіччі залишаться непоміченими справжні золоті розсипи.
Хочеться, щоб цей твір не лише збагатив кожного духовно, а й
спонукав замислитись над людськими цінностями і своїм життям.

Усне опитування

Проблемне запитання: Як письменниця розкриває в образах матері
Лукаша й Килини духовне зубожіння, дисгармонію з природою?

*(Мати Лукашева — рідна сестра Лева. Вона, вдова, бажаючи своєму синові
щастя, стала рабинєю загальноприйнятої, породженої суспільством думки
про власність як про єдине щастя.*

*Ця ж біда спіткала й Килину. Залишившись вдовою з двома дітьми, вона
підкувалася перш за все про те, як їх нагодувати, одягнути, як утвердити
для них «авторитет» серед людей, і в погоні хоч за якими-небудь
матеріальними статками, за найнеобхіднішим для існування своїх дітей
вона також розгубила свої духовні скарби, а може, навіть не змогла їх і
придбати за тією безперервною турботою про хліб насущний.*

*Найстрашніше, що багато таких нещасних, які поневолені дріб'язковими
турботами, не відчувають їхніми рабами, хоч вони є ними, і для того,
щоб раби збагнули своє становище й відчули, наскільки воля прекрасна
порівняно з рабством, Леся Українка «посилає» до людей Мавку.)*

Проблемне запитання: Яку творі розкрито проблему людини й природи?

Дослідити засоби творення образу дядька Лева як великого природолюбця (портретна характеристика в ремарках; його ставлення до столітнього дуба), дослідити ставлення Мавки, Лукаша, матері Лукаша, Килини до лісу.

(Дядько Лев «дуже добрий з виду», у нього «довге волосся білими хвилями спускається на плечі з-під сивої шапки-рогатки», на ньому світлий, ясно-сивого кольору полотняний одяг, що свідчить і про високий естетичний смак тих, хто цей одяг робив, і про високий естетичний, смак тих, хто його носить.

Змальована світлими фарбами зовнішність дядька Лева гармоніює з душевною його красою та з ніжною красою лісового куточка.

Досвідчений дядько Лев з тих обдарованих буйною фантазією людей, які можуть упіймати казку вітру, землі, місяця, води, пташки, дерева, трав, а силою отого мудрого слова одухотворити добро, красу чи знешкодити зло; він з тих людей, які в лісі можуть «зустріти» Лісовика й Перелесника, Мавку й Русалку, Водяника. Дуже трепетно він ставиться до столітнього дуба, прагнучи зберегти лісового красеня від сокири, заповідає поховати себе саме під ним. На жаль, споживацький спосіб життя перемагає: Килина з матір'ю Лукаша після смерті дядька Лева продають його.

Завдяки Мавці Лукаш починає розуміти, що в лісі нічого мертвого немає. Пригадайте, як він зумів збагнути почуття ясена до дикої рожі. Лукаш розуміє, якою безборонною може бути природа, аж тоді, коли Лісовик перетворює його на вовкулаку^ Для Мавки в лісі існує безліч табу, зокрема заборона нищити живі рослини. І навіть коли вона намагається порушити заборону, прагнучи догодити матері (діалог Польової Русалки з Мавкою) і врятувати своє кохання, перемагає споконвічна істина — не руш живе, не вбивай! Тому Мавка врізає собі руку для матері Лукаша й Килини природа є засобом споживацтва, задоволення власних потреб. Коли вони

прийшли жити в цю місцину; вона вражає своєю первозданністю, незайманістю, людина тут не господар, а гість. У ремарці до другої дії ми спостерігаємо, що людина, облаштовуючи свій побут, нищить гармонію, красу навколо себе.)

Порівняймо (робота з текстом) До приходу людини

«Старезний, густий, предковичний ліс на Волині.

Посеред лісу простора галява з плакучою березою і з великим престарим дубом.) Галява скраю переходить в куп'я та очерети, а в одному місці в ярко-зелену драговину — то береги лісового озера, що утворилося з лісового струмка.) Струмок той вибігає з гушавини ліса, впадає в озеро, потім, по другім боці озера, знов витікає і губиться в хащах. Само озеро — тиховоде, вкрите ряскою та лататтям, але з чистим плесом посередині. Містина вся дика, таємнича, але не понура, — повна ніжної задумливої поліської краси. Провесна. По узліссі і на галявині зеленіє перший ряст і цвітуть проліски та сон-трава. Деревя ще безлисті, але вкриті бростю, що от-от має розкритись. На озері туман то лежить пеленою, то хвилює од вітру, то розкривається, одкриваючи блідо- блакитну воду»

Після

«На галявині вже збудовано хату, засаджено городець. На одній нивці пшениця, на другій — жито. На озері плавають гуси. На березі сушиться хустя, на кущах стримлять горшки, гладилки. Трава на галявині чисто скошена, під дубом зложений стіжок. По лісі калатають клокічки — десь пасеться товар»

3. Показ малюнків та їхнє коментування

(випереджувальне завдання учням)

4. Дайджест для дівчат

Визначити та записати риси характеру Мавки та Килини.

Мавка	Кирина
1. Міфічна істота	1. Молода вдовиця
2. Романтична	2. Заздрісна
3. Волелюбна	3. Хазяйновита
4. Гармонійна особистість	4. Хитра й підступна
5. Щира	5. Жадібна
6. Вірна	6. Бідність
7. Добра та чемна	7. Прагнення до збагачення
8. Благородна	8. Дріб'язкова та нещира

5. Складання хлопцями асоціативного куща до образу Лукаша

Лукаш — сільський хлопець — поет у душі —...

6. Складання сенкану «Лукаш», «Мавка»

VI. УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. «Лісова пісня» твір неоромантичний

На основі знань про неоромантизм як літературний напрям доведіть, що «Лісова пісня» твір неоромантичний. (Неоромантичне утвердження духовно-естетичної сутності людини, її творчих можливостей; конфлікт між буденним життям і високим пориванням душі особистості, дійсністю і мрією; індивідуальність і натовп)

2. Виконання тестових завдань

1. Жанр феєрія можна визначити словами:

- А музичний, музикальний, ритмічний;
- Б чарівний, казковий, міфічний;
- В фантастичний, химерний, непересічний.

2. Яка пора року описана в пролозі?

- А Літо;

Б весна;

В зима;

Г осінь.

3. Слова «Я маю в серці те, що не вмирає!» належать:

А Лукашу;

Б Перелеснику;

В Мавці;

Г Русалці Польовій.

4. У драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українка порушені всі названі проблеми, крім:

А краси людських взаємин;

Б сутності щастя;

В історичної правди;

Г людини й мистецтва;

Д великого кохання.

5. Бездуховність й обивательську обмеженість утілено в образі:

А «Того, що в скелі сидить»;

Б дядька Лева;

В Пропасниці;

Г Килини.

6. Установіть відповідність:

1. Дядько Лев

А ріже свого пальця, щоб урятувати
красу Русалки Польової;

2. Перелесник

Б перетворює Лукаша на вовкулаку;
В забирає Мавку під землю;

3. Лісовик

Г рятує Мавку, огортаючи вогнем
вербу, на яку вона перетворилася;

4. Той, що в скелі сидить

Д захищає дуб від охочих його
зрубати.

VII. ВИСНОВОК *(випереджувальне завдання учениці)*

Звучить останній монолог Мавки.

«О, не журися за тіло!
Ясним, вогнем засвітилось воно,
чистим, палючим, як добре вино,
вільними іскрами вгору злетіло.
Легкий, пухкий попілець
ляже, вернувшись, в рідну землю, —
стане початком тоді мій кінець.
Будуть приходити люди,
вбогі й багаті, веселі й сумні,
радощі й тугу нестимуть мені,
їм промовляти душа моя буде.
Я обізвуся до них
шелестом тихим вербової гілки,
голосом ніжним тонкої сопілки,
смутними росами з вітів моїх.
Я їм тоді проспівую
все, що колись ти для мене співав,
ще як напровесні тут вигравав,
мрії збираючи в гаю..
Грай же, коханий, благаю!»

Слово викладача

Ці слова сповнені світлої туги, у них звучить акорд на честь доброго, справедливого переможця.

У «Лісовій пісні» цей переможець — людина мудра, добра, творча, гармонійна, що в леті за своїм щастям постійно б'ється зі злом, радіє і страждає, падає і піднімається, гине і воскресає, але летить і тільки — до

краси.

VIII. ОГолошення РЕЗУльТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Оцінювання учнів.

IX. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Написати листа до Мавки або Лукаша (на вибір).
2. Написати есе «Життя і мрія в згоді не бувають і вічно борються» (за мотивами «Лісової пісні»)